

Οι γονείς του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Κωσταντής και Ζαμπία (Ελισάβετ)[1]

Του κ. Θανάση Κυριαζόπουλου

Αγαπητοί Πιανώτες και λοιποί Φαλάνθιοι, συγγενείς, φίλοι, ευχαριστώ το Σύλλογο των Πιανιωτών για την τιμή που μου έκανε να μιλήσω εδώ στο Λιμποβίσι, στα λημέρια των Κολοκοτρωναίων, για τον Κωσταντή Κολοκοτρώνη και τη συμβία του Ζαμπία, τους γονείς του Γέρου του Μοριά, του ηγέτη του 1821.

Αγαπητοί φίλοι, όταν μιλάμε για το '21, δεν πρέπει να ευγνωμονούμε μόνο τους μεγάλους γνωστούς ηγέτες αλλά η ευγνωμοσύνη μας να μοιράζεται σ' όλους τους αγωνιστές και ήρωες της εποχής εκείνης, μικρούς και μεγάλους, γνωστούς και άγνωστους, άνδρες και γυναίκες, γιατί και γυναίκες ηρωίδες αγωνίστηκαν τότε για την ελευθερία μας.

Ίσως, στους πολλούς Έλληνες, δεν είναι γνωστή η προσφορά του Κωσταντή Κολοκοτρώνη αλλά και της γυναίκας του, της Ζαμπίας.

Η γνώση και η ορθή εκτίμηση της ιστορίας βοηθάνε στην προκοπή του λαού («Όλβιος, όστις της ιστορίας έσχε μάθησιν»).

Αγαπητοί συμπατριώτες, μετά την άλωση της Κων/λης το 1453 και την κατάκτηση της Πελ/σου το 1460, οι πιο τολμηροί και περήφανοι Έλληνες, μή ανεχόμενοι την τυραννία και την αυθαιρεσία των Τούρκων, τότε, που όλα τ' άσκιζε η φοβερά και τα πλάκωνε η σκλαβιά, πήραν ένα όπλο και τράβηξαν προς τα βουνά και έστησαν πόλεμο προς τους Τούρκους, που κράταγε σ' όλη τους τη ζωή. «Ο αδύνατος ραγιάς, όπως γράφει ο Φωτάκος, δεν έβρισκεν αλλού υπεράσπισιν παρά μόνον εις τον ομόθηρσκόν του κλέπτην...».

«Σε ορεινές περιοχές η τουρκική αρχή δείχτηκε ανίκανη να υποτάξει τους ανυπόταχτους κι εδώ κι εκεί αναγκάστηκε κάποιες φορές να συμβιβαστεί», λέει ο Βλαχογιάννης.

Μια περιοχή, που ήταν κάστρο και μετερίζι της κλεφτουριάς, ήταν τούτα εδώ τα αρκαδικά βουνά, το Μαίναλο, τα λημέρια των Κολοκοτρωναίων..

Η κλεφτουριά, ήταν μία διαμαρτυρία κατά της βαρβαρότητας των Τούρκων. Οι Τούρκοι, για να τους δυσφημήσουν, τους ονόμασαν «κλέφτες». («Το κλέφτες εβγήκε από την εξουσία» λέει ο Θ. Κολοκοτρώνης... «Το κλέφτης ήτον καύχημα...».

Σταυραητούς της λευτεριάς θα τους ονομάζαμε σήμερα εκείνους τους γενναίους «... και τους τρέμουνε του κάμπου οι κιοτήδες και μ' ονόματα τους κράζουν πονηρά, κλέφτες και απελάτες και προδότες...» λέει ο Κωστής Παλαμάς. Κλέφτης γινόταν ο ραγιάς που δεν ανεχόταν τον Τούρκο ή τον αγά να του βιάζει τη γυναίκα ή την αδερφή, να του παίρνει την μπουκιά από το στόμα, να του αρπάζει το γιό του να τον κάνει γεννίτσαρο, να τον χαστουκίζει γιατί δε σηκώθηκε να τον προσκυνήσει, ο ραγιάς, που είχε μέσα του το αίσθημα της ελευθερίας, έπιανε τα διάσελα και τα ψηλά βουνά. Έτσι γέμισαν κλέφτες και τα βουνά του Φαλάνθου και όχι μόνο. «Κάλλιο να ζώ με τα θεριά, παρά να ζώ με Τούρκους».

Τότε, γύρω στα 1500 περίπου, εμφανίζεται και η περίφημη γενιά των Κολοκοτρωναίων. Γενάρχης, πρόγονός τους ένας Τσεργίνης. Όπως λέει στα απομνημονεύματά του ο Θ. Κολοκοτρώνης «Ένας από το Ρουπάκι, πλτισίον του χωριού Τουρκολέκα (επαρχία Μεγαλόπολης), αφού εχάλασε το χωριό του, ανεχώρησε και ήλθε εις το Λιμποβίσι, εδώ και τριακόσους χρόνους, ελέγετο Τζεργίνης, μ' αυτό το όνομα ευρίσκονται καμιά εξηνταριά οικογένειες εις την Μεσσηνίαν...». Σύμφωνα πάντα με το Θ. Κολοκοτρώνη, ο Τζεργίνης είχε ένα γιό, το Δημητράκη. Παιδιά του Δημητράκη ήταν ο Χρόνης, ο Λάμπρος και ο Δήμος, «νοικοκυραίοι με τα χωράφια τους, με πεντακόσια πρόβατα και εξήντα

αλογογέλαδα. Ο Δήμος επήρε διά γυναίκα του την θυγατέρα του καπετάν Χρόνη από Χρυσοβίτσι...». Το παιδί του Δήμου ονομάστηκε Μπότσικας, γιατί ήταν μικρός και μαυρουδερός. Γιος του Μπότσικα ή Μπούτσικα ήταν ο Γιάννης και ένας Αρβανίτης ειπε: «Βρε, τι Μπιθεκούρας είναι αυτός». Δηλαδή «πόσον ο κώλος του είναι σαν κοτρώνι και έτσι του έμεινε το όνομα Κολοκοτρώνης. Ο Μπότσικας εσκοτώθη, ο Γιάννης εκρεμάσθη εις την Ανδρουσαν...” (1757;).

Γιοι του Γιάννη Κολοκοτρώνη ήταν ο Αναγνώστης, ο Κων/νος, (ο Κωσταντής), ο Αποστόλος, ο Γεώργιος και ο Βασίλειος (5 αδέρφια). Ο Κωσταντής Κολοκοτρώνης (1740-1780) γεννήθηκε ίσως το 1740 ή λίγο αργότερα. Μετά το θάνατο του πατέρα του Γιάννη το 1757, πήρε την αρχηγία των Γορτυνίων «Τα καπετανάτα, λέει ο Θ. Κολοκοτρώνης, διεδίδοντο εις τους υιούς, εις τον αξιότερο και όχι εις τον πρωτότοκο». Ο Κωσταντής μια ζωή κλέφτης ή αρματωλός. Κατά συντριπτική πλειοψηφία οι κλέφτες προέρχονταν από την τάξη των γεωργοκτηνοτρόφων. Στην ουσία δηλαδή η κλέφτουριά ήταν η μαχητική πρωτοπορία της αγροτιάς και μαζί με τους αρματωλούς αποτέλεσαν την μαγιά της επανάστασης. Για ένα διάστημα ο Κωσταντής υπήρξε φύλακας του πλούσιου μπέη της Κορίθνου Χασάν, πατέρα του Κιαμήλ μπέη. Έπαιρνε μισθό, αλλά ποτέ δεν παρουσιάστηκε μπροστά στον Χασάν-μπη. Είχε όμως το δικαίωμα να στρατολογεί και να περιφέρεται στην ύπαιθρο με σημαία, όπως έκαναν οι μπέηδες. Στα Ορλωφικά το 1769-1770 διακρίθηκε στη μάχη των Τρίκορφων εναντίον των Τουρκαλβανών. Όταν όμως εισέβαλαν στην Πελ/σο δέκα χιλιάδες Τουρκαλβανοί υπό τον Χατζή Οσμάν, για να βοηθήσουν τους Τούρκους να πνίξουν το κίνημα άρχισαν να λεηλατούν την Πελ/σό και να ρημάζουν τη χώρα για δέκα περίπου χρόνια, έγιναν μάστιγα όχι μόνο για τους Έλληνες αλλά και για τους Τούρκους. Τότε οι Τούρκοι ζήτησαν τη βοήθεια των κλεφτών και του Κωσταντή Κολοκοτρώνη για να εκδιώξουν τους Αλβανούς. Ο Κωσταντής συμφώνησε με τον Χασάνμπη και σε μάχη με τον τρομερό αρχηγό των Αλβανών Γιουσούφ Αράπη στη Νεμέα σκότωσε ο ίδιος ο Κωσταντής τον Γιουσούφ εξαλείψας τα λείψανα του άλλοτε πανίσχυρου σώματος των Αλβανών. «Οι Αρβανίτες, λέει ο Θ. Κολοκοτρώνης τον είχαν τόσο τρομάξει που έκαναν όρκο: «Μα μή γλιτώσω από του Κολοκοτρώνη το σπαθί». Σε μάχη που έγινε στού Μαντζαγρά, κοντά στην Τρίπολη, ο Κωσταντής κατατρόπωσε τους Αλβανούς. Λέει σχετικά ο Θ. Κολοκοτρώνης: “Όταν τους επολέμησε ο πατέρας μου, του έλεγαν: «Κολοκοτρώνη, δεν κάνεις νισάφι! Τί να σας κάμω όπου ήλθατε κι εχαλάσατε την πατρίδα μου, μας πήρατε σκλάβους και μας εκάματε τόσα κακά...». Τα κεφάλια των Αλβανών έφτιασαν πύργον εις την Τριπολιτσά...». Για ένα διάστημα ησύχασε η Πελ/σος. Το 1780 οι Τούρκοι ζήτησαν από τον Κωσταντή και τον Παναγιώταρο να δηλώσουν υποταγή αυτοί αρνήθηκαν.

Ο Κωνσταντίνος Κολοκοτρώνης, κυνηγημένος από τους Τούρκους, γυρίζει στα βουνά, από σπηλιά σε σπηλιά, για να καταλήξει στην Καστάνιτσα, στον Πύργο του φίλου του Παναγιώταρου.

Στις 19 Ιουλίου 1780 ο Αλή-μπεης με τουρκικό στρατό εκστρατεύει κατά της Καστάνιτσας και πολιορκεί τον Πύργο του Παναγιώταρου. Οι πολιορκημένοι αντέχουν 12 μερόνυχτα και, όταν είδαν ότι δεν ερχόταν βοήθεια και τα πολεμοφόδιά τους εξαντλούνταν, αποφασίζουν έξοδο... Ανάμεσα τους και η Ζαμπία που είχε ντυθεί όπως οι άλλοι πολεμιστές και κρατούσε ντουφέκι και σπαθί, ήταν 28-29 ετών τότε.

«Ζαμπέτα, είπε το Κωνσταντή στη γυναίκα του, κοίταξε να γλιτώσεις με τα παιδιά. Εγώ πληγώθηκα και θα κρυφτώ εδώ στο λόγγο και καλή αντάμωση, αν βρεθούμε με τους ζωντανούς...». «Ο Θεός μαζί σου, Κωνσταντή μου», μπόρεσε να πεί βουρκωμένη η καπετάνισσα.

Να πως περιγράφει ο Θ. Κολοκοτρώνης το θάνατο του πατέρα του Κωσταντή: Ο πατέρας μου σκοτώθηκε με δυο αδέρφια, Αποστόλη και Γεώργη, ο ένας εις τον λόγγον, ο άλλος μοναχός του, διατί ελαβώθηκε. Εγλίτωσεν ένας μπάρμπας μου, Αναγνώστης, από τους κλεισμένους τέσσαρους αδελφούς Κολοκοτρώνη. Εγώ, η μάννα μου, η αδελφή μου εγλίτωσαν με τα παλικάρια του πατέρα μου. Εις το γιουρούσι ελαβώθηκε με σπαθί ο Κωνσταντής Κολοκοτρώνης, και με προδοσία ενός Τούρκου φίλου εσκοτώθηκε, δεν εφάνη το κεφάλι του. Οι φονείς του τον εσκότωσαν και τον έκρυσαν διά το βιός του, όσα είχεν επάνω του. Σε τρία χρόνια τον ξέθαψαν, τον Κολοκοτρώνη Κωνσταντή. Από το μικρό δάκτυλο τον γνώρισαν όπου είχε γυρισμένο από μία σπαθιά τούρκικη. Τον είχαν κρύψει έπειτα εις την Μηλιά. Ήταν μελαψότερος, μονοκόκκαλος, δυνατός, ογλήγορος, ένα καθάριο άτι δεν το έπιανες, μέτριος, μαυρομμάτης, λιγνός».

Αυτό αγαπητοί μου, ήταν το τέλος του θρυλικού Κωσταντή...

Πάνω από 70 περίπου Κολοκοτρωνιοι δεν πέθαναν από φυσικό θάνατο. «Από 36 πρωτοξαδέλφια λέει ο Θ. Κολοκοτρώνης, μόνο 8 γλίτωσαν, οι άλλοι χάθηκαν όλοι. Δεν είναι διάσελο όπου δεν είναι θαμμένος Κολοκοτρώνης, χωριστά τα δευτεροξαδέλφια, θείοι καί λοιποί φίλοι χαμένοι...».

Από το χαλασμό στην Καστάνιτσα γλίτωσε η γυναίκα του Κωσταντή Ζαμπία (η μάννα του Γέρου του Μοριά, του Χρίστου, του Νικόλα, του Γιάννη (Ζορμπά)).

Πολλές είναι, αγαπητοί συμπατριώτες, οι ηρωίδες της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, γνωστές ή άγνωστες.

Η ελληνίδα μάνα μετάγγιζε στις ψυχές των παιδιών της τη φλόγα της πίστης στην πατρίδα, στο έθνος. «Έμειναν οι γυναίκες σαν αχνόφωτα καντηλάκια στην απελπισία της ατελείωτης νύχτας». Δεν ήταν λίγες εκείνες που άφησαν τον αργαλειό και πήγαν με τους κλέφτες.

«Μια κόρη αποφάσισε να πάει

με τους κλέφτες

βάζει φωτιά στον αργαλειό,

στο φιλντισένιο χτένι·

και τ' άρματα της άρπαξε και

πάει με τους κλέφτες

Δώδεκα χρόνους έκανε μ'

αρματωλούς και κλέφτες».

Αναφέρω ενδεικτικά τις Σουλιώτισσες, τη Μόσχω Τζαβέλλα, τη Χάιδω Σέχου, τη Δέσπω Μπότσαρη, την Ελισάβετ Υψηλάντη, τη Μαντώ Μαυρογένους, τη Μπουμπουλίνα, τις γυναίκες της Νάουσας, τις Μεσολογγίτισσες και τόσες άλλες που θυσιάσαν όχι μόνο τις περιουσίες τους αλλά και τη ζωή τους. Κάποιες από αυτές έμειναν στο περιθώριο φτωχές και λησμονημένες.

Εμείς ιδιαίτερα οι Φαλάνθιοι δεν πρέπει να ξεχνάμε την πρωτοκαπετάνισσα του αγώνα, Ζαμπία ή Ζαμπέτα. Η Ζαμπία γεννήθηκε το 1750 στην Αλωνίσταινα, κόρη του οπλαρχηγού Κωσταντή Κωτσάκη. Παντρεύτηκε τον Κωσταντή Κολοκοτρώνη σε ηλικία 18-19 ετών το 1769. Στις 3 Απριλίου του 1770 γεννήθηκε ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Τον βάπτισε ο Γιαννάκης Παλαμήδης, πατέρας του Ρήγα Παλαμήδη. Του έδωσε το όνομα ενός από τους αδελφούς Ορλώψ.

Μετά τα γεγονότα της Καστάνιτσας, η καπετάνισσα με το μικρό Θεόδωρο και τον αδελφό του Κωνσταντή Αναγνώστη γλίτωσαν και κατέφυγαν στο χωρίο Μηλιά της Δυτικής Μάνης, όπου έμειναν τρία χρόνια. Κατάφεραν να μάθουν για τα άλλα παιδιά της Ζαμπίας που είχαν σκλαβωθεί και τα ελευθέρωσαν. Μετά από τη Μάνη, η καπετάνισσα και τα παιδιά της τα πήραν οι Κωτσακαίοι στην Αλωνίσταινα, όπου πέρασε τα παιδικά του χρόνια ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Και στην Αλωνίσταινα

όμως την ανακάλυψαν οι Τούρκοι και η καπετάνισσα αναγκαζόταν να κρύβεται στα βουνά της περιοχής, στερούμενη ακόμη και το ψωμί, γιατί οι Έλληνες της περιοχής, φοβούμενοι τους Τούρκους, δεν τολμούσαν να τη βοηθήσουν. Δύσκολα χρόνια... Γράφει ο Σπ. Μελάς (ο Γέρος του Μοριά): «...Η καπετάνισσα, όταν δεν ξενοϋφαινε, πήγαινε κι έκοβε ξύλα. Ο μικρός Θεόδωρος τα κουβαλούσε με το γάιδαρο στην Τρίπολη και τα πουλούσε. Πένθος βαρύ καθότανε στην τρυφερή ψυχή του ορφανού από τα όσα είχε ιδεί και πάθει και μίσος αβάσταγο κατά του τυράννου».

Η ζωή στην Αλωνίσταινα και το Λιμποβίσι ήταν δύσκολη για την οικογένεια της Ζαμπίας. Παίρνει τα παιδιά της και φεύγει για τον Άκοβο, χωριό της περιοχής Λεονταρίου, όπου βρίσκει προστασία από τον αδελφό του άντρα της Αναγνώστη, ο οποίος είχε εγκατασταθεί εκεί. Ο Θεοδωράκης, δεκαεπτάχρονο παιδί, φοράει τ' άρματα του πατέρα του και με την ευχή της μάνας του «Γιόκα μου ο Θεός να σ' αξιώσει να κάνεις εσύ ότι δεν μπόρεσαν να πετύχουν ο πατέρας σου, ο παππούς και οι μπαρμπάδες σου...», παίρνει το δρόμο για το βουνό...

Δύσκολα χρόνια, με το φερμάνι του Σουλτάνου και τον αφορισμό του Πατριάρχη Καλλίνικου του Γ', το 1805, που κήρυττε σε διωγμό τους Κολοκοτρωναίους, ο Κολοκοτρώνης καταφεύγει το 1806 στη Ζάκυνθο, όπου θα καλέσει αργότερα και την οικογένειά του που κρυβόταν αυτά τα χρόνια του μεγάλου διωγμού στα χωριά, στα βουνά και τα μοναστήρια της Αρκαδίας. Στη Ζάκυνθο, όπου έζησε η οικογένειά του μέχρι την κήρυξη της Επανάστασης, μυήθηκε στην Φιλική Εταιρεία το 1818. Εκεί πέθανε από τις κακουχίες η γυναίκα του Αικατερίνη το 1820. Αρχές του 1821 ο Κολοκοτρώνης φεύγει για τη Μάνη και ζητάει την ευχή της μάνας του. «Ας είναι γιέ μου, ανοιχτά τα επουράνια κι η ώρα καλή!» του είπε η Καπετάνισσα. «Τη γριά και τα μάτια σας» είπε στα παιδιά του για τελευταία παραγγελία... Η καπετάνισσα ήταν τότε πάνω από 70 ετών. Πέθανε μετά το 1830 και πριν από το 1835. Πάνω από 80 ετών, αφού χάρηκε την απελευθέρωση της πατρίδας.

Αυτή ήταν, αγαπητοί μου, η Ζαμπία. Ηρωίδα με ψυχή λέαινας και καρδιά γεμάτη φλόγα για την Ελλάδα. Έζησε πενήντα και πλέον χρόνια μέσα στη φωτιά και τον καπνό του μπαρουτιού, κυνηγημένη από σπηλιά σε σπηλιά, από βουνό σε βουνό και από χωριό σε χωριό. Ήταν μεγάλη η βοήθειά της στο Γέρο του Μοριά.

Σύμβουλος και συνεργάτισσα. Στοργική, καρτερική, και τολμηρή, αφοσιωμένη σύζυγος, μοιράστηκε με θάρρος τις κακουχίες των Κολοκοτρωναίων... Τελειώνω με λίγους στίχους του Τάκη Τζίβα:

“Βουνά της Αλωνίσταινας,

βραχοσπηλιές της Πιάνας
κρυοπηγές Λιμποβισίου...
έρημο Αρκουδόρεμα
εδώ είναι η Ζαμπέτα
Ιέρεια της λευτεριάς, φύλακας
της ειρήνης
αγέρωχη, λεβέντισσα, με
πετρωμένο βλέμμα
τον Κωσταντή της καρτερεί
τον πρωτοκαπετάνιο
να του γιατρέψει την πληγή,
τα αίματα να πλύνει.
Δόξα στην καπετάνισσα...».

[1] Ομιλία κατά τις εορταστικές εκδηλώσεις στο Λιμποβίσι της Αρκαδίας κατά την 29η Αυγούστου 2014

Πηγή: Περιοδικό της Ιεράς Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνουρίας Τρίπολης, «ΑΛΙΕΥΣ», αριθμ. φ. 275, Ιούλιος-Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2014, σελ. 28-34.